

Катерина Марченко

студентка гр. ФФМ-21,

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Науковий керівник: к.е.н., доцент Наталія Коломийчук

РОЛЬ ДЕРЖАВНОГО КРЕДИТУ В ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

На сучасному етапі у сфері державного кредиту Україна найчастіше виступає в ролі позичальника. Метою подібних кредитних відносин є фінансування бюджетного дефіциту, підтримка платіжного балансу, фінансування реалізації державних програм тощо. Найбільш поширеними інструментами при цьому виступають: казначейські зобов'язання України, облігації внутрішньої державної позики України (ОВДП); облігації зовнішньої державної позики України (ОЗДП); залучення кредитних ресурсів Міжнародного валютного фонду (МВФ) [1, с. 29].

Неминучим наслідком позичання є збільшення обсягу державного боргу. Наведемо інформацію щодо державного та гарантованого державою боргу України з 2009 року по 30.04.2023 року (табл. 1) [2].

Таблиця 1

Державний та гарантований державою борг України з 2009 по 2023 рр. [2]

Роки	загальний борг, млн грн	темпи приросту, %	зовнішній борг		внутрішній борг	
			млн грн	%	млн грн	%
2009	316884,6	-	211751,7	66,8	105132,9	33,2
2010	432235,4	36,4	276745,6	64,0	155489,8	36,0
2011	473121,6	9,5	299413,9	63,3	173707,7	36,7
2012	515510,6	9,0	308999,8	59,9	206510,7	40,1
2013	584114,1	13,3	300025,4	51,4	284088,7	48,6
2014	1100564,0	88,4	611697,1	55,6	488866,9	44,4
2015	1572180,2	42,9	1042719,6	66,3	529460,6	33,7
2016	1929758,7	22,7	1240028,7	64,3	689730,0	35,7
2017	2141674,4	11,0	1374995,5	64,2	766678,9	35,8
2018	2168627,1	1,3	1397217,8	64,4	771409,3	35,6
2019	1998275,4	-7,9	1159221,6	58,0	839053,8	42,0
2020	2551935,6	27,7	1518934,8	59,5	1033000,8	40,5
2021	2671827,6	4,7	1560230,0	58,4	1111597,6	41,6
2022	4071683,1	52,4	2610945,6	64,1	1460737,5	35,9
30.04.2023	4544869,1	11,6	3039368,1	66,9	1505501,0	33,1

З 2009 р. по 2022 р. сума державного та гарантованого державою боргу коливалась від 316884,6 млн грн у 2009 р. до 4071683,1 млн грн у 2022 р. При цьому, з 2010 року по 2022 р. у структурі державного та гарантованого державою боргу України домінує зовнішній борг [22].

За станом на 30.04.2023 р. структура державного та гарантованого державою боргу з України:

- зовнішній борг становить 61,0 %;
- внутрішній борг – 31,6%

За останні чотирнадцять років державний та гарантований державою борг України зріс на 3754798,5 млн грн, або в 12,85 раза, з 316884,6 млн грн у 2009 році до 4071683,1 млн грн. у 2022 році. За станом на 30.04.2023 року державний і гарантований державою борг становив 3039368,1 млн грн або, з яких 92,6 % – державний борг, а 7,4 % – гарантований борг [2].

Дані свідчать, що у структурі державних запозичень більшу частку займає зовнішній борг. Так, у 2009 р. частка зовнішнього боргу становила 66,8 % від всієї суми, у 2010 р. зменшилася до 64,0 %, у 2011-2013 р. ще зменшилася до 63,3 %, 59,9 %, 51,4 %. Проте, у 2014 р. частка зовнішнього боргу у загальній сумі зросла до 55,6 %, а у 2015 р. – до 66,3 %. У 2016 р частка зовнішнього боргу знову зменшилася до 64,3 %, а у 2017 р. – до 64,2 %. У 2018 р. частка зовнішніх запозичень у загальній сумі зросла до 64,4 %. У 2019 році спостерігалось значне зменшення частки зовнішніх запозичень до 58,0 %. У 2020 р. частка зовнішнього боргу у загальній сумі зросла до 59,5 %, у 2021 р. знову зменшилася до 58,4 %, а у 2022 р. знову зросла до 64,1 % [11, с. 29]. За станом на 30.04.2023 р. державний зовнішній борг становив 66,9 % загальної суми державного боргу України.

Станом на 30 квітня 2023 року державний та гарантований державою борг України становив 4544,87 млрд грн або 124,28 млрд дол. США, в тому числі: державний та гарантований державою зовнішній борг – 3039,37 млрд грн (66,87 % від загальної суми державного та гарантованого державою боргу) або 83,11 млрд дол. США; державний та гарантований державою внутрішній борг – 1505,50 млрд грн (33,13 %) або 41,17 млрд дол. США [3].

Така структура боргових зобов'язань України породжує ряд ризиків, оскільки для обслуговування та погашення зовнішніх боргів країни необхідна наявність відповідного запасу золотовалютних резервів, які важко підтримувати на належному рівні в умовах скорочення експорту товарів, девальвації національній грошової одиниці. Все це створює додаткові ризики щодо своєчасного повергнення боргів зовнішнім кредиторам [4].

Існування державного кредиту передбачає функціонування ринку державних запозичень. Комерційні банки на ринку державних облігацій виступають як інвестори та фінансові посередники, виконують функції реєстраторів прав власності за державними облігаціями, агентів Національного банку України (НБУ) з розміщення та обслуговування обігу облігацій, а також беруть на себе виконання платіжних операцій при проведенні розрахунків за операціями з купівлі-продажу облігацій. Біржова торгівля здійснюється на фондовій біржі першої фондової торговельної системи (ПФТС), фондовій секції Української міжбанківської валютної біржі та на Українській фондовій біржі [5]. В умовах обмеженості доходів державного бюджету України, а також за відсутності надходжень від приватизації державного майна саме залучення ОВДП є суттєвим джерелом фінансування дефіциту бюджету.

Розглядаючи роль та важливість державного кредиту для економічного та соціального життя країни, слід відзначити, що його основне призначення полягає

у забезпеченні додаткових фінансових ресурсів держави. Державний кредит, як інструмент мобілізації фінансових коштів, може відігравати ключову роль у прискоренні соціально-економічного розвитку країни.

Список використаних джерел:

1. Ватаманюк-Зелінська У. З., Огірко О. Т. Роль державного кредиту в економічному розвитку України. *Інноваційна економіка*. 2021. № 1-2. С. 28-33. URL: <https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/11/715-1506-1-SM.pdf>
2. Державний борг України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/>
3. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/>
4. Гріненко А. Ю. Зростання державного боргу та зовнішніх запозичень – шлях до падіння рівня економічної безпеки в Україні. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. Серія: Економіка і управління. 2018. Т. 29 (68). № 1. DOI: http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_econ_2018_29_1_4
5. Артемьєва А. А., Тарасевич Н. В. Державний кредит в Україні: оцінка сучасного стану на внутрішньому ринку. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. Вип. 3. URL: <http://srd.pgasa.dp.ua:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/1410/Tarasevych.pdf?sequence=1&isAllowed=y>